DEO OPTIMO MAX.
UNI ET TRINO,
VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ,
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,
QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS, manè diſcutienda in Scholis Medicorum, die Jovis vigeſimâ-ſeptimâ menſis Februarii, anno Domini M. DCC. LXXII.

M. JACOBO BARBEU DUBOURG,
Regiæ Scientiarum Academiæ Stokolmienſis & Societatis Regiæ Monſpelienſis Socio, Doctore Medico, Præſide.

An Variolarum morbus, abſque eruptione?

I.

ATERIÆ variolarum fermentativa habetur indoles. Subtiliſſimo miaſmate ſenſum omnem fugiente ſanos humores ita inficit, ut contagium ab his iterùm facilè propagetur. Cum autem, monente Galeno, nulla cauſa ſine corporis aptitudine agere queat, hinc fermentum idem varia ſubjecta non uno modo afficit. Inſunt quippe humoribus corpori noſtro inquilinis particulæ non mole tantùm ac formâ diſpares, ſed & dotibus genioque. Aliæ moris ambigui, quicquid humanum agere & pati ſatis dociles, at nimiùm flexiles in vitium quodcumque, ſi qua ſeſe offerat occaſio, caſtris temerè mutatis, hoſtilem animum induent: has facilè pervertunt varioloſa fermenta & in ſimilem ſui indolem fingunt. Aliæ propoſiti tenaces, nedum ipſæ à recto deflectant, quin potiùs miaſmata manſuefacerent (ah, ſi fata ſinant!), moremque humanum inſpirarent. Prout ergò hæc illave ſpecies abundaverit, minus erit vel majus à contagione periculum. Nec aliundè repetenda cauſa eſt cur nonnulli ægris ab hocce morbo decumbentibus perpetuò aſſidentes, nec ferè quidpiam niſi contagium inhalantes, impunè tamen in atmoſphæra iſta varioloſa verſentur: quibus nimirùm deſunt moleculæ ab hujuſmodi veneno infici aptæ natæ. Jam verò variolæ propriè dicuntur udæ quædam papulæ varis perſimiles, in cute ſenſim increſcendo, prominentes ſub epidermide & ad ſuppurationem vergentes, quarum tamen materia non niſi poſt concitatas in corpore turbas inſignes ad cutim deponitur. Undè eſt quod morbi à variolis dicti ſtadia plura numerentur, vulgò quatuor maximè diſtincta: primum efferveſcentiæ, ſecundùm eruptionis, tertium ſuppurationis, quartum exſiccationis vocant; 1°. Quidem ſive recens ſuſcepta, ſive poſt longiores in corpore moras noviſſimè efferata materia variolarum functiones plurimas lædit, nervoſoque generi inprimis infenſa, tumultus horrendos ciet; contrà verò in iras aſſurgit cor primarium vitæ organum, recollectiſque viribus inſtigatus ab eo ſanguis inhærentem ſibi noxam circumagendo, verſùs exteriorem corporis habitum trudit, propriæ puritiei vindex acerrimus. 2°. Pulſa à centro corporis arceque vitali lues in cute hæret, paſſimque papulas inſpergit continuâ materiæ congeneris acceſſione faſtigiatas; dum ſcilicet nec cuticulam pervadere datur, nec eas vaſorum anguſtias ſuperare, ubi poſt innumeras diviſuras exilis canaliculus mutato nomine veſtigia relegens, qui modò directus arteria, reflexus jam vena audiet. 3°. Eò loci coercita varioloſa colluvies non adeò miteſcit, quin omnia circumpoſita aſſiduò laceſcens carceribus inſultet, minimaque tandem erodendo vaſcula deſtruat & in pus vertat. 4°. Stagnante pure, tenuiora fluxilioraque ſponte ſecedunt, avolant; craſſiora verò ſibi relicta magis ac magis areſiunt, ut exſucca tandem cum ipſa epidermide deſquamata prorſùs decidant, tuncque demùm redintegratur naturalis ſolidorum actio, fluidorum lenis circuitus. Non deſunt tamen authores qui præcipua duo diſcrimina reſpicientes, cætera huc revocent, morbumque quaſi geminum ſtatuant. Quid enim? Pugnatur, ſubacta abſcedit illuvies; pugna recrudeſcit, debellata lues exterminatur. Quocircà operæ pretium facturi videmur ſi unico certamine poſſe quondam rem omnem abſolvi monſtraverimus, febriſque unius ope, pro metaſtaſi per-

foctam etiſin obtineri, quâ poſitâ, & puſtulæ, & cæterorum indè pendentium ſymptomatum ſeries præcaveatur.

II.

QUOD ad ſeminii varioloſi *eſſentiam* attinet, inſcrutabile quid, τὸ θεῖον ineſt, de quo curioſiùs differant, quibus vacat. Medenti, Philoſopho Clinico ſatis erit, ſi ex dotibus conſpicuis obviiſque effectibus, ſeorſim accuratè perpenſis, mox ſedulò collatis invicem ac diverſimodè combinatis, dædaleos anguis ſubdoli reptatus certò veſtigare diſcat, latenter inſidiantem ſubodorari, ferocientem retundere, aut ſi minùs æquæ vires, non tamen adeò iniquis conditionibus paciſci. Cutaneæ eruptionis ope transfertur, magis quàm conficitur, deſultor morbus; nec ea eſt varioloſa lues quæ loco pulſa, ferociam confeſtim exuat; imò pomœriis undique circumfuſa commeatus omnes intercludere ſatagit, mox etiam poſtliminio regreſſa, ipſiſque iterùm imminens penetralibus, ſtragem intentat immanem. Natura verò per totum morbi decurſum, quid niſi criſin meditatur? Nonne tota videtur in id opus incumbere ut avernale inquinamentum quocumque pretio, quâcumque viâ ſolum vertere cogat? Id ut præſtet, quos non inclamat Divos? Quod non pulſat oſtium? En aſpice jam ab initio per tenue cribrum epidermidis, necnon per ipſius membranæ pulmonaris cæca ſpiracula avolantem ſubtiliſſimorum effluviorum quaſi nubeculam, teſtantibus tum ingrato induſiorum odore, tum etiam gravi ægrotantium halitu, tum maximè contagio indè utplurimùm concepto. Procedente morbo, cernis per ſalivales glandulas, exiguoſque linguæ, gingivarum, palati, uvulæ, faucium ductus emiſſarios non ſpernendani veneficii portionem, ſummo quandòque cum levamine excretam? Mox etiam craſſioribus ejuſdem partibus ablegandis pateſcent renum colatoria. Tandemque exeunte morbo, humores in inteſtinorum cava ab adjacentibus glandulis undequàque depluentes, per alvum eliminari, ſolutique morbi reliquias omninò averri miraberis; & quò magis ſubitaneam partium tumentium depreſſionem noxis ac præſenti periculo famoſam reformidaveris, eò lætior gradariam earumdem detumeſcentiam, levaminis ſolatiique plenam agnoſces, molecularum inſenſilium vaporationi tribuendam. His tot moliminibus, licet ſæpiùs irritis, officii admonemur θεῖοι Hippocratis aſſeclæ, cujus ut omnis omninò Medica theoria fuit exquiſita naturæ deſcriptio, ita quoque Medica praxis uno cardine vertebatur, aſſiduâ obſervatione moliminum naturæ morbos impugnantis. Artis igitur erit excretionem promovere hanc illamve, prout videbitur, benignâ naturâ facem præferente. Quo quidem naturæ nomine nihil aliud intellectum volumus niſi leges humano corpori ab altâ Dei ſapientiâ inditas, quibus ſtat ſolidorum fluidorumque actio reciproca, & indeſinente utrorumque antagoniſmo, harmonia inenarrabilis.

III.

IN bonum corporis amicè conjurans, altera alterius vices gerit excretio. Nec ullum habetur emunctorium, definitâ orificii ſui diametro ita mancipatum humori peculiari, quin ſæpè aut conſtrictum plus juſto, humorem proprium renuat, aut contrà relaxatum plus ſolito, alienos cogatur admittere. Et viciſſim nullus habetur humor excrementius, determinatâ particularum ſuarum mole aut figurâ, ita addictus peculiari emunctorio, quin ſæpè aut juſto craſſior factus, à proprio excludatur, aut contrà nimis attenuatus, per non ſua diffluat excernicula. Hinc Hippocratis Aphoriſmus: *cutis raritas, alvi denſitas.* Hinc Sanctorii axioma: *qui plus meiunt quam bibunt, parum perſpirant.* Hinc Boerhaavii effatum: *ſi æger ſe noctu ſudare conqueratur, Medicus verò in matulam manè inſpiciens, uberiorem cernat urinam, audax aſſeret; at tu proximè elapſâ nocte non ſudaſti.* Artis Coryphæorum dogmatibus quotidiana ſuffragatur experientia. Sic catameniorum vices nonnunquam ſupplevit ſudor ſanguineus, aut urina cruenta. Sic à refuſa in ſanguinem bile, nunc urinam flavo colore lintea inficientem, nunc amaram ſalivam, ipſumve ſudorem ſtupuerunt. Sic iſchuriâ laborantes, aliquam urinæ partem ſudoris ſpecie exſudant, nec nunquam iiſdem halitus ipſe urinam olet. Sic hypochondriacis, perpetuis ferè ſputatoribus, ſi ſputum ſubſtiterit, mingunt aquoſa; redeunte ſputo, minuuntur urinæ. Mira profectò, quam habet Clar. Gorterus, hujuſmodi derivationum obſervatio, humoribus ab ulcere in alvum, hinc in ſudores, ſdein in lachrymas, mox in ſalivationem, denuò in alvum, ac denique in cutem incumbentibus. Sed illud præcipuè intueri juvat, quod majoribus varis cutem deturpat, virus venereum. Quid in illud ars noſtra poſſit, cuivis è vulgo notiſſimum. Sæpiùs quidem ab hydrargyro, per ſalivæ colatoria exprimitur; idem tamen ſæpè à guayaci decocto, per miliares cutis glandulas elici conſtat; nec infrequenter ope catharticorum, ipſam mercurii efficacitatem ad alvum determinari. Nobile ſanè & appoſitum exemplum, quodque ad minores variolas quàm proximè referatur, quàm aptiſſimè congruat! Quæ cùm ita ſint, propoſitas medentibus generales *indicationes* duas videre mihi videor: alteram præcavendæ à varioloſo fermento infectionis humorum; alteram infectorum, quâ promptior exitus, ejiciendorum. Priorem intendere videntur plurimi (non è Medicorum grege) qui contagii hauriendi vel minimum periculum, imò ipſam ejuſdem umbram ſollicitè devitant, moleſtiſſimâ quidem ſedulitate nec unquam ſecurâ, attamen ma-

tribus familiis, ac præsertim splendidioribus, longè probatissimâ. Huic eidem indicationi operam navant qui corporis nostri humores adversùs labem contagiosam ita obfirmare præsumunt, ut ne minimam quidem moleculam in partes suas trahere queat. Grande profectò opus, periculosæque plenum aleæ! Illud ipsum tamen suâ quisque methodo, præstitisse sibi gratulantur Lobbius & Berkleyus; dum scilicet quotquot humorum particulæ novas res molirentur, ope attenuantium idoneorum emendatæ, foràs evocabantur: quâ arte ab eximiis hisce viris præmuniti adversùs variolosam epidemiam plurimi utriusque sexûs, alii prophylacticæ medelæ minùs patientes benigniorem tamen morbum passi sunt, alii obsequiosiores omninò nullum. Quod ad posteriorem indicationem, plures huic subesse videntur speciales indicationes, nec unâ viâ putem posse eumdem scopum attingi; sive saliva es ductus, meatus urinarios aut alia quævis colatoria laxando, versùs alterutrum derives, imiterisque per artem quod natura, contemplante Sydenhamo, nullo verò docente, assecuta est; sive ipsum veneficium attenuando, ita corrigas, ut nihil jam impervium agnoscat, sed quaquaversùm facilè dilabatur; sic quidem punctum omne tuleris, non impetratis induciis, sed imperatâ pace, ægerque non modo exanthemata devitabit, sed etiam omni morbi recidivi metu in præsens & in posterum liberatus, ignes cineri doloso suppositos impunè jam percalcabit.

IV.

PRINCIPIIS inconcussis evidenter annexæ conclusiones, vix tamen meritam fidem invenient, nisi accedat unicum medicæ veritatis criterium experientia, suspectamque ratiocinii sagacitatem confirmet, ac sanciat castæ σοφίας periti observatoris suffragium omni exceptione majus. In febre epidemicâ, anno *1667* apud Anglos grassante & in salivationem ultrò desinente, Sydenhamus, celeberrimus ille Naturæ Antistes, dolorem quemdam notavit circà partes cordis scrobiculo subjectas, quæ manum leviter admotam non sustinerent; quod quidem symptoma nunquam sibi visum meminerat, nisi in variolis, tunc temporis etiam debacchantibus. Intensiùs igitur animum advertenti, cæteraque quàm accuratissimè pensitanti, non affinis tantùm, sed idem omninò morbus videbatur, demptis solummodò symptomatis, quæ eruptionis consectaria vel effectus essent necessarii; imò etiam coïncidentibus phænomenis omnibus quæ curationem respicerent, febris variolosæ nomine hanc insignire non dubitavit Vir præclarus, cujus non erat nova rerum nomina præter necessitatem affectare. Quin & anno subsequenti, idem iste morbus, novam personam induens (Sydenhamo fucum facere velle diceres) sine manifesto ullo febris indicio, sub diarrhϾ larvâ sese efferebat, scitè tamen tractatus facilè domari se patiebatur; at ubi perversâ medicatione irritaretur, ægros complures de medio tollebat. Nec minùs intereà persistentibus tum variolis, tum febre illâ suprà memoratâ, simul habebantur, non tres ejusdem generis species, sed (fas sit cum Botanicis loqui) tres in eâdem morbi specie *varietates*. Jam verò *accidentalis* hujusce discriminis rationem accipe. Variolosas particulas figurâ ferè simili, at non omnes æquali mole donari extrà dubium est; hinc aliæ per ductus perspiratorios facilè aufugiunt, aliæ longè patentiora requirunt excernicula. Contagium à tenuissimis est circumfuso aeri facilè permiscendis, sudor itidem à tenuibus, à crassiusculis salivatio, à crassissimis denique tum uberius illud urinæ profluvium, tum etiam diarrhœa; exanthemata medias quodammodo arguunt, quæ per varios quidem anfractus ad cutis intima facilè appellentes, non tamen eâ gaudeant tenuitate quâ glandularum cutanearum ostiola porosve epidermidis superare valeant; undè primò vascula inferciunt, mox etiam iisdem erosis, utriusque tegumenti intercapedine, velut in angiportu detinentur; donec tandem facescentes in scabiem pustulæ, ruptis cuticulæ aggeribus, decidant. Porrò in exemplis superiùs allegatis, particulæ istæ vel satis tenues fuêre, ut inviolatæ epidermidis poros præterlaberentur; vel paulò crassiores quàm ut cutis emissaria vasa subirent ullo modo; vel deniquè insuperabilis in glandulis miliaribus, quâcumque de causâ constructis, obex adfuit, dum contrà hiantibus osculis, nunc salivales ductus, nunc intestinales glandulæ, retropulsos à cute humores ad sese invitarent. Quod autem nemo antè Sydenhami tempora, exindeque etiam perpauci animadverterunt, non ideò temerè rejiciendum; quin potiùs oculis minùs acutum cernentibus plus semel occurrisse puta. Non enim cuivis datum est morbum sic cohibitum primo intuitu dignoscere; nec nisi perspicacioribus firmam præstat diagnosin antecedentium, concomitantium & consequentium sollicita disquisitio *Quamvis rarò cogitatur de hâc indicatione*, inquit magnus Boerhaavius, *casus tamen ignaro morbi Medico sæpè dedit successus probantes talem artem.* Quid si manus auxiliatrices dextro tempore præbuissent Medicorum Filii? Annon præstitisset in millibus alma Natura, quod in centenis sola ac per se præstitit?

V.

QUÆ *educere oportet, quò maximè vergunt, eò ducenda, per loca convenientia*, edixit Hippocrates. Omni ope atque operâ promovendam variolarum eruptionem, uno ore clamant docti pariter & indocti, iisdemque non aut parciùs erumpentibus, infausta omnia portendunt. Et nos quidem, suffultam longâ experientiâ observationibusque innumeris legem recolentes, ultrò amplecti-

mur, ita tamen ut illius fanciendæ altiùs ferutemur caufas, quarum ex ipfo finu exurgit diftinctio prudentiffima. Enimverò quid magis fecundùm naturam, quàm lactis ad mammas puerperarum affluxus? Eodem temerè repercuffo, quid non mali indè fcaturit? Verumtamen lac à mammis, abfque noxâ ullâ arceri nunc tandem quotidianum eft. Ubi nimirùm diætâ tenuiori quadamtenùs præcluditur chylofeos officina, necnon remediis idoneis procuratur lochiorum fluxus uberior, his artibus omne periculum certiffimè averruncatur. Quin etiam, tefte Clariffimo Riverio, *lochiorum vicem, faltem ex aliquâ parte, fupplere valet alia quædam evacuatio, ut hæmorrhagia narium, hæmorhoïdes, urinæ profufio cum fuliginofo fedimento, aut fudor copiofus.* Idem propè de variolis dictum puta. Si quidem cohibeantur variolæ ad cutem prorumpentes, nec alia humoribus veneno imbutis convenientior porta recludatur, ferpit contagio, univerfamque humorum maffam quantociùs inquinat, adeòque fumma rerum quàm maximè periclitatur. Si verò per quodlibet excerniculum abigi patiens, variolarum materies ita penitùs exhauriatur, ut ulteriori contaminationi defit anfa omnis, abfque eruptione falva res erit Cautè tamen cum verfipelle morbo mercandum cenfemus, nec nifi lento gradu, circumfpiciendoque in omnes infidias, procedendum. Audendo nonnunquam, cunctando utplurimùm, ritè provehitur res medica: tempori ftudendum, occafioni ferviendum. Lætæ fpes fegetis in profpectu ecce adeft: exculto per Sydenhami fudores humo; femina mandavit Boerhaavius; latentes adhucdum in culmo turgidulo fpicas fovemus anxiè; felix heu nimiùm, qui maturam in horrea meffem coget! Falcem jam parat (fortè paulò confidentior) Lobbius, fpecificamque variolofæ labis correctionem ab *Æthiope minerali* aliifque pulveribus quibufdam, pro re natâ adjunctis, fpondet. Re quidem ipsâ, contagio huic quod tam parvâ mole fufceptum, reliqua parit phænomena, oppofitum *fpecificum* (ut vocant) in ftibio præprimi & hydrargyro, ut quæramus, invitat aliquis horum aliquandò fucceffus. Nec minùs profpero eventu, memoriâ noftrâ, adhibitam generalem illam per laxantia & antiphlogiftica therapeufin, idonei teftes funt.

Ergò nonnunquam abfque eruptione, Variolarum morbus.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. Thomas LEVACHER DE LA FEUTRIE, *Anatomes & Artis obftetritiæ in gratiam Matronarum Profeffor defignatus.*	*M. Joannes-Carolus* DESESSARTZ.	*M. Michael-Jofephus* MAJAULT, *Antiquus Regis Exercituum in Germania Medicus.*
M. Bertrandus DUPUY.	*M. Petrus-Maria* VIEILLARD, *M. Petri* POISSONNIER, *Lectoris & Profefforis Regii Vicarius & Succeffor à Rege defignatus.*	*M. Carolus* PAYEN.
M. Joannes COLOMBIER.	*M. Ludovicus-Henricus* BOURDELIN.	*M. Gafpardus* COCHON DU PUY, *Regii ordinis Eques, Regis Confiliarius & in Arce maritimâ Rupifortenfi Anatomes & Chirurgiæ Profeffor Regius.*

Proponebat Parifiis CAROLUS-LUDOVICUS VARNIER, Parifinus, Doctor Medicus Monfpelienfis, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parifienfis Baccalaureus, A. R. S. H. 1772. A SEXTA AD MERIDIEM.

Typis QUILLAU, Saluberrimæ Facultatis Typographi, 1772.